

PREGOVORI I POLITIČKE VEŠTINE

Ako je posle opštih majskih izbora moglo da se konstatuje da su **Ivica Dačić** i njegova Socijalistička partija Srbije (SPS) jedini pravi pobednici, sada se posle skoro mesec dana pregovora o vladi može reći da je lider socijalista (popularni naziv za SPS) izrastao u verovatno najveštijeg političara na srpskoj političkoj sceni. Ko god bude činio buduću vladu Srbije na njen program i sastav će presudno uticati socijalisti.

Srbija se nalazi pred formiranjem Vlade posle samo šest nedelja od održavanja opštih izbora i četiri nedelje od drugog kruga predsedničkih izbora. Ako se zna da je ustavni rok za formiranje Vlade prvi dan septembra, a da je Belgija 2010/11 godine premijera i kabinet dobila posle 541 dana ili Holandija koja 1997. godine vladu nije imala 208 dana, tada se ne može reći da Srbija svoj novi kabinet čeka dugo. Zato je atmosfera koja je stvarana u Srbiji, da vlada mora da bude formirana što pre, delom bila u funkciji pritiska pre svega na socijaliste, ali i nerealnih očekivanja domaće javnosti da će vlada, bilo kakva, rešiti nagomilane probleme koje ima Srbija.

U čemu je tajna Dačićevog uspeha u pregovorima o Vladi? Kako je moguće da stranka koja je treća po broju glasova vodi glavnu reč pored dve "formalno" snažnije stranke? Odgovor je jednostavan. Dačić je jedini znao šta želi da postigne. Pri tome na ruku mu je išla konfuzija u kojoj se našla Demokratska stranka (DS) posle poraza njenog lidera Borisa Tadića na predsedničkim izborima kao i nesnalaženje naprednjaka (popularni naziv za Srpsku naprednu stranku – SNS) posle iznenadne pobede Tomislava Nikolića na predsedničkim izborima. Dok se jedni nisu ošamutili od poraza, a drugi od pobede – Dačić je vredno radio kako bi što bolje pozicionirao svoju stranku u pregovorima o Vladi.

Lider socijalista je znao da pobeda Nikolića na predsedničkim izborima skoro onemogućava "veliku koaliciju naprednjaka i demokrata" (popularni naziv za DS) koja je jedina politička kombinacija u kojoj njegovi socijalisti nisu na vlasti. Takva koalicija bi možda bila moguća da je na predsedničkim izborima pobedio lider demokrata Tadić. Tada bi u situaciji kada su demokrate pobedile na svim izborima, a naprednjaci ih izgubili ovi drugi morali da spašavaju stranku koja je nastala na velikim očekivanjima da će preuzeti vlast. U takvoj velikoj koaliciji demokrate bi bile stariji partner bez obzira što imaju manje mandata od Nikolićeve stranke. Pobeda Nikolića je onemogućila veliku koaliciju. Jednostavno, naprednjaci su dobili političku budućnost, sačuvali stranku, omogućili joj da se dalje razvija i napreduje tako da više ne moraju da se spašavaju od bilo čega. Dačić je to veoma dobro procenio i zato je zaigrao oštro i prema demokratama, i prema naprednjacima. Još kada su mu naprednjaci ponudili mesto premijera u želji da ga privole na koaliciju sa njima, a ne sa demokratama – dobio je sve karte u rukama.

Tako smo došli u situaciju da je postalo realno da se u Srbiji formira vlada čiju će okosnicu činiti DS – SPS i čiji bi premijer bio lider demokrata Tadić ili vlada u kojoj bi dominantne bile SNS i SPS i u kojoj bi premijer bio Dačić.

I baš na primeru da se nije odmah odlučio za vladu u kojoj bi on bio premijer govori o tome koliko je Dačić sazeo kao političar. Dakle, bez obzira što će svakoj koaliciji biti potreban najmanje još jedan partner kako bi buduća vlada došla do većine koju čini 126 mesta u srpskom parlamentu što daje značaj manjim partijama kao što su Liberano – demokratska partija (LDP) **Čedomira Jovanovića**, Ujedinjeni regioni Srbije (URS) **Mladana Dinkića** i Demokratska partija Srbije (DSS) **Vojislava Koštunice** u trouglu Tadić, Nikolić i Dačić se rešavala srpska postizborna drama. A u tom trouglu – ključ u rukama drži lider socijalista.

Dačiću je uvek prva opcija za saradnju bila Demokratska stranka. Zato je imao više razloga. Prvo, ozbiljne političke stranke ne menjaju od izbora do izbora partnere. Potom, i DS, i SPS su stranke leve političke orijentacije pa je prirodno da levičarske stranke zajedno sarađuju. Dačićevi socijalisti su se tokom četiri godine zajedničke vlasti od 2008. godine naučili na saradnju sa demokratama tako da je imao i pritisak svoje stranke da ipak udje u saradnju sa DS-om. Na kraju, bolje mu je da sarađuje sa demokratama koje su u krizi posle poraza na predsedničkim izborima nego sa naprednjacima koji rastu, a pri tom atakuju na isto biračko telo kao Dačić. Dakle, preteći saradnjom sa SNS-om Dačić je pokušavao da uplaši demokrate kako bi na kraju pristali na sve njegove uslove. I uspeo je možda i zato što nije pretio praznom puškom. Lider socijalista je bio spreman da počne pregovore sa naprednjacima da demokrate nisu odlučile da prihvate ono što traži.

Dačić nije dozvolio da se nova vlada pravi matematički odnosno da se traži prosta većina od 126 poslanika. Zato je i odbio više predloga koje su mu demokrate davale po kojima su vladu trebale da formiraju ove dve stranke sa delovima Dinkićeve i Jovanovićeve koalicije. Osim što je tražio što širu podršku za vladu, prvi je pitao šta će da radi nova vlada? Da se to nije desilo nova vlada bi, kao i sve prethodne, tek kada se oformi kabinet razmišljala kakvu će ekonomsku politiku da vodi. Odnosno vodila bi se ona ekonomska politika koju zastupa većina ekonomista u Vladi.

Ruku na srce, lider socijalista je ovo pitanje morao da postavi jer se u njegovoj koaliciji nalazi stranka penzionera (PUPS) koja se protivi smanjenju penzija i zahteva veća socijalna davanja. Kao što Vlade nema bez Dačića, tako ni koalicije koju on predvodi nema bez PUPS-a. Zato je predsednik SPS-a morao da se osigura da će nova vlada sprovoditi ono što je obećao, odnosno ono što penzioneri traže. A socijalisti su pored zaštite penzija u kampanji obećali da neće biti zamrzavanja plata kao i da će država izdvajati više za socijalna davanja. Ruku na srce, nisu samo socijalisti bili široke ruke u kampanji – ni druge stranke nisu zaostaje u obećanjima. Da neće biti zamrzavanja plata i penzija posebno je eksplicitno obećao lider URS-a Dinkić tako da ne čudi postizborna bliskost ove dve stranke. Dakle, da li zato što je socijalista ili zato što u koaliciji ima penzionere, Dačić je insistirao na programu nove vlade koji bi bio levičarski i socijalno odgovoran.

Ovi zahtevi socijalista osuđeni su od strane mnogih srpskih ekonomista koji jedini spas za državu vide u rigoroznoj štednji odnosno nemačkom modelu koji promovise nemačka kancelarka Angela Merkel. Nije tajna da je ovom modelu bliska i Demokratska stranka iako je po vokaciji levičarska. Jednostavno, većina ekonomista koji su bliski DS smatraju da je model izlaska iz krize koji nudi Angela Merkel dobar za Srbiju.

Dačiću ali i Dinkiću je jasno da će teško održati obećanja o platama i penzijama ako država bude štedela odnosno ako se bude opredelila za nemački model izlaska iz krize. Upravo zato, on i traži da se pre formiranja vlade utvrdi ekonomska politike zemlje, odnosno da se nova vlada opredeli za jedan od dva modela: privredni rast ili štednja. Ruku na srce, pred ovom dilemom se nalazi i Evropska unija tako da konačno Srbija može da kaže da je u nečemu slična sa EU. Rast podrazumeva dodatno zaduživanje kako bi se novac upumpao u privredu koja treba da pokrene novi ciklus, veštački stvori ili očuva radna mesta kako bi se preživela kriza. To je program francuskog predsednika **Fransoa Olanda**. Prema planu francuskog predsednika sprovođenje ovog plana znači dalje povećanje javnog duga pojedinačnih zemalja, ali i izdavanje takozvanih evroobveznica. Štednja je manje popularna i znači stezanje kaiša na svim nivoima. Glavni zagovornik ove politike je nemačka kancelarka **Angela Merkel** koja traži štednju, smanjivanje potrošnje i zaustavljanje rasta javnog duga. To dovodi do rasta nezaposlenosti, smanjenja privrednog rasta i recesije, ali Merkel je uverena da je to jedini način da se izadje iz krize.

Za Srbiju je lepo da je muče evropske dileme, ali situacija u ekonomiji je drugačije nego u EU. Srbija nema proizvodnju za razliku od većine evropskih zemalja tako da postoji opasnost da bi upumpavanje novca u domaću privredu dovelo do rasta uvoza! Ili kratko rečeno – Srbija bi tako pomogla oporavak italijanske ili nemačke privrede odakle Srbija najviše uvozi. Zato zagovornici ovog modela smatraju da bi novac koji bi se dobio od dodatnog zaduživanja trebalo iskoristiti za investicije u infrastrukturu, energetiku i poljoprivredu. Pored toga, rigorozna štednja bi mogla da dovede do problema koje ima Grčka u kojoj je došlo do sloma tradicionalnih političkih stranaka i protesta građana. Posledica je pojava nove nade evropske levice **Aleksisa Ciprasa**, mladog harizmatičnog lidera levičarske koalicije Siriza. „Grčki radnici plaćaju porez, koji je nepodnošljiv“, rekao je Cipras, i optužio decenijama dve najveće grčke partije - levičarski Pasok i desnu Novu demokratiju “da nisu ni pipnuli krupni kapital” već su “proganjali obične radnike”. Dačić oseća da bi u Srbiji moglo da se desi isto odnosno da se pojavi nova levičarska politička snaga ukoliko se teret krize bude svaljivao na najsiromašnije.

U međuvremenu se oglasio Fiskalni savet Narodne banke Srbije sa analizom postojećeg stanja i predlogom paketa mera kojim se traži zamrzavanje plata i penzija, rigorozna štednja i povećanje poreza na dodatnu vrednost (PDV). Zahteve Fiskalnog saveta odbili su odmah SPS i URS koji su istakli da je rigorozna štednja neprihvatljiva. Obe stranke su se složile da je socijalno neprihvatljivo da se zamrznu plate i penzije, da su protiv povećanja PDV-a, da treba nastaviti sa podrškom lokalnim samoupravama i da se zalažu za nove podsticaje za likvidnost domaće privrede. Zanimljivo je da se dve najveće partije, demokrate i naprednjaci, nisu izjasnile u vezi sa dilemom rast ili štednja kao i predlozima Fiskalnog saveta. Lider demokrate i kandidat za premijera Tadić se sastao sa članovima Fiskalnog saveta, ali javnost je ostala uskraćena za njegov stav po ovom pitanju, a **Jorgovanka Tabaković**, kandidat za premijera naprednjaka je rekla da se “**zalaže za nastavak aranžmana Srbije sa Međunarodnim monetarnim fondom (MMF)**”. Od demokrate se po ovom pitanju oglasio jedino zamenik predsednika, gradonačelnik Beograda i trenutno najmoćniji političar u DS **Dragan Đilas** koji se založio “**da štedi država, a ne građani**”. Ipak, ne treba zaboraviti da je to uradio istog dana kada je u gradu potpisao koalicioni sporazum sa penzionerima kojim je garantovao veća socijalna izdavanja u gradu za ovu kategoriju stanovnika.

Dakle, slučajno ili namerno pitanje formiranja Vlade se pretvorilo u raspravu o ekonomskoj politici iste. Upravo na tome Dačić je preuzeo inicijativu, nametnuo se kao lider iako formalno vladu formira Tadić, počeo je da okuplja svoj blok tako što je obezbedio podršku Dinkićeve stranke na čijem ulasku u vladu sa demokratama insistira. Već na prvim pregovorima naterao je demokrate da prihvate da neće biti smanjivanja plata i penzija. Ubacivanjem Dinkića u igru zna da će naterati DS da prihvati podsticaje za domaću privredu, strane investitore i za lokalne samouprave.

Upravo zato je savez SPS-a sa Dinkićem možda Dačićev najbolji potez u pregovorima. Dinkić koji je politički najbliži Demokratskoj stranci došao je u sukob sa demokratama kako zbog različitog vidjenja ekonomske politike tako i zbog samostalnih Dinkićevih nastupa kao potpredsednika Vlade. Usledilo je Dinkićevo izbacivanje iz vlade u martu prošle godine koje je on politički dobro podneo suprotno svom mentalitetu političara koji lako ulazi u sukobe. Demokrate su tada bile jake i Dinkić je procenio da ne može politički da preživi sukob sa njima. Povukao se, ostavio je stranku u vlasti, a on je pripremao stranku za predizbornu kampanju.

Prvi je počeo da obilazi birače, potrošio je najviše para, ali uspeo je – ušao je u novi parlament. Upravo takav Dinkić, sposoban i omrznut od demokrata postao je idealan Dačićev saveznik. Dinkić je desničar ali je popularista tako da je njegova ekonomska politika slična Dačićevoj – protivi se štednji na račun običnih građana. Razlog da u igru uvede Dinkića lider socijalista je pronašao u želji demokrata da treći partner u njihovoj vladi budu liberali (popularni naziv za LDP Čedomira Jovanovića). Liberali su nastali odlaskom iz Demokratske stranke 2004. godine kada je za njenog predsednika izabran Tadić. Što se ekonomske politike tiče oni su pravi liberali, ali se razlikuju od drugih stranaka u Srbiji jer se zalažu za priznavanje nezavisnosti Kosova. Socijalisti su njihov odnos prema Kosovu naveli kao razlog da ne žele da Vlada zavisi od Jovanovićeve liberala. Iza sumnjičavosti koju socijalisti gaje prema liberalima stoji još nešto. Naime, Dačić se plaši da su demokrate veoma sklone da prihvate skoro sve zahteve EU u vezi sa Kosovom izuzev formalnog priznanja nezavisnosti. Boji se da bi LDP poslužio da Vladu natera na neke korake u vezi sa Kosovom na koje danas demokrate ne smeju ni da pomisle. Zato ne želi da bude u koaliciji samo sa DS i LDP jer zna da nema šta da traži na sledećim izborima bude li deo vlade koja će makar neformalno priznati Kosovo. Zato mu treba Dinkić.

Dačić je saradnjom sa Dinkićem ojačao svoje pozicije i stvorio politički blok koji je po broju poslanika veoma blizu DS i SNS. Ta saradnja mu je karta za pregovore sa obe strane. Pored toga, Dačić zna da će agilni Dinkić veoma brzo na sebe preuzeti brigu o ekonomiji u novoj vladi što znači da će on biti zaštićen od gneva birača zbog loše ekonomske situacije. Jednostavno, ako Dačić bude u Tadićevoj vladi, tada će on i Dinkić, kao potpredsednici, veoma mnogo ograničavati Tadića kao premijera. Dinkić će nastupati u javnosti po ekonomskim temama dok će Dačić govoriti o bezbednosti, odnosima sa Rusijom, energetici... Tadić u takvoj vladi nema mnogo prostora za promociju osim u spoljnoj politici. Međutim, na ovom polju će se takmičiti sa predsednikom Nikolićem čija su glavna ovlašćenja upravo u spoljnoj politici gde prema Ustavu predstavlja Srbiju. Ukoliko Dačić bude formirao vladu tada će mu Dinkić biti veoma potreban zbog svog anagažovanja u ekonomiji. U takvoj situaciji, Dačić bi Dinkiću svesno prepustio ekonomske resore čuvajući za sebe kao premijera ono što je bolje za promociju.

Dačić zna da mu Dinkić nije politička konkurencija. Dinkić je veoma vredan i sposoban političar koji je opterećen mnogim aferama i hipotekama. Njegova stranka preživljava svake izbore i opstaje u parlamentu kao i vladi samo zahvaljujući njegovom radu i energiji. Ali koliko god da njegova stranka bez njega ne bi ušla u parlament, tako ni sa njim ne može da uzme više od desetak odsto glasova. Zato je on sjajan partner. Dačić zna da ima velike šanse ako premijer bude Boris Tadić čije su pozicije kako u stranci, tako i u državi veoma oslabljene posle poraza na predsedničkim izborima.

Zato su njemu demokrate prva opcija za vladu. Lider socijalista zna da su mu najveći konkurenti za četiri godine Tadićev zamenik i popularni gradonačelnik Beograda Dragan Đilas kao i Nikolićev zamenik i novi prvi čovek SNS **Aleksandar Vučić**. Upravo zato su socijalisti, pre dogovora o republičkoj vladi, napravili sa Đilasovim demokratama koaliciju u Beogradu. Jednostavno, čak i da napravi vladu sa SNS Dačiću odgovara da bude u koaliciji sa najjačim čovekom demokrate i da tako gradi odnose za budućnost.

Dačić je u pregovorima oko vlade zaigrao na rusku kartu. Iznenada je otputovao u Rusiju kao što je nekoliko dana ranije bio u Banjaluci kod **Milorada Dodika**, predsednika Republike Srpske (deo Bosne i Hercegovine naseljen Srbima). Pored toga što su obe posete bile ranije zakazane one su imale političku svrhu u pregovorima. Uz pomoć Dodika eliminisao je mogućnost da u vladi bude sam sa demokratama i liberalima (Dodik od ranije ima lični sukob da liderom liberala Jovanovićem zbog negove izjave da je "Republika Srpska nastala na genocidu"). Poseta Rusiji mu je pomogla da pokaže svim da je on zaštitnik ruskih interesa u Srbiji kao i da neće dozvoliti da Srbija postane članica NATO pakta. I zaista je tako jer Dačićevi socijalisti drže resor energetike za koji su Rusi u Srbiji najviše zainteresovani i gde se očekuju velika ulaganja, a on je lično pokrovitelj srpsko – ruske baze za brze intervencije u Nišu koju mnogi u NATO doživljavaju kao buduću vojnu bazu. Jedina konkurencija Dačiću kada je u pitanju Rusija su naprednjaci kao Koštuničine demokrate. Među strankama sa kojima će najverovatnije vršiti vlast on će biti najveći prijatelj Ruske federacije što je u Srbiji uvek politički veoma korisno.

I na kraju, poslednji razlog Dačićevog uspeha je što je učestvujući u razgovorima o formiranju Vlade mislio na maj 2016. godine kada bi trebalo da budu održani sledeći parlamentarni izbori. A na tim izborima on ima velike planove – da postane prva ili druga stranka po snazi. Bude li se u vladi ponašao ovako kako je radio tokom izborne kampanje kao i tokom pregovora o vladi na njega treba ozbiljno računati.